

*Лазарева Єлизавета Сергіївна,
студентка 3-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: асистент кафедри цивільного права Байталюк Д.Р.*

ПРОБЛЕМИ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА В УКРАЇНІ

Для багатьох родин світу сурогатне материнство є останньою надією на народження дитини та реалізацію свого права на батьківство. Проблема безпліддя, на жаль, залишається актуальною у всьому світі, і Україна не є виключенням.

Такий спосіб народження дитини як сурогатне материнство офіційно був дозволений в Україні з 1997 року, але навіть сьогодні не здобув належного урегулювання на законодавчому рівні. Варто наголосити, що у Сімейному кодексі визначено походження дитини, народженої із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, однак однієї статі замало, щоб юридично врегулювати такий інститут як сурогатне материнство [1].

Існує багато суперечок щодо моральності такого репродуктивного способу. Супротивники наголошують, що сурогатне материнство є близьке саме до торгівлі людьми та суперечить усім моральним закладам. Таке негативне ставлення призводить до заборони в більшості європейських держав використання сурогатного материнства, саме це впливає на наявність прогалин в європейському та вітчизняному законодавстві. Правники ж стверджують, що тут йде мова про надання послуг, а не про договір купівлі-продажу, бо дитина з моменту зачаття і після народження є дитиною своїх генетичних батьків.

Великою проблемою для нашої країни, як однієї з небагатьох європейських держав де дозволено сурогатне материнство, є те, що законодавством України не встановлено чіткий перелік прав та обов'язків учасників правовідносин, не врегульовано відповідальність за порушення у сфері сурогатного материнства і навіть не закріплена юридична дефініція цього поняття. Такий стан правового регулювання дозволяє різноманітні зловживання з боку клінік і посередників порушення прав генетичних батьків, дітей і сурогатних матерів.

Аналізуючи правову природу і проблематику сурогатного ма-

теринства І. Я. Верес вказує на необхідності розроблення правової моделі договору про сурогатне материнство з його закріпленням у Сімейному кодексі України. За таким договором сурогатного материнства одна сторона (сурогатна мати) зобов'язується пройти процедуру імплантації ембріона людини, зачатого другою стороною (генетичними батьками), виносити, народити і передати дитину генетичним батькам, а генетичні батьки зобов'язуються відшкодувати витрати, необхідні для виконання договору, та сплатити певну грошову суму, якщо інше не передбачено договором [2, с. 28].

З огляду на вищезазначене потрібно визначити, що в таких відносинах відтворюються саме норми цивільного та сімейного права. На меті такого договору реалізація права на материнство та батьківство, які регламентовано ст. ст. 49, 50 СК України. Крім цього, такий правочин, аналізуючи практику застосування, є оплатним, оскільки виникає зобов'язання біологічних батьків сплатити сурогатній матері за надану їм послугу.

Потрібно звернути увагу і на те, що нормативно-правова база України не містить спеціальних вимог до договору сурогатного материнства. Ці відносини зумовлюють настання певних правових наслідків як для генетичних батьків, так і для їх майбутньої дитини. З цього випливає, що договір сурогатного материнства повинен відповідати загально визначеним вимогам, які передбачені для укладення цивільно-правових договорів.

Ще однією проблемою є відмова подружжя або сурогатної матері від договору, або навіть від передання дитини біологічним батькам. Неврегулювання цього питання значно ускладнює відносини між сторонами договору сурогатного материнства. Варто наголосити, що доречним було б у разі порушення умов договору встановити обов'язок відшкодування іншій стороні моральної шкоди та завданих матеріальних витрат. Для сурогатної матері ж, яка відмовляється передавати дитину до батьків, закріпити положення про те, що вона ні в якому разі не може залишити народжену дитину собі, крім випадків смерті або відмови біологічних батьків.

Суттєвою проблемою є і порушення прав сурогатних матерів. Не завжди умови та стан за яких жінка виношує дитину контролюється та відповідає вимогам для вагітної. Як наслідок існують випадки народження дитини з обмеженими можливостями, а це є з точки зору відносин сурогатного материнства, неналежне виконання зобов'язання, яке може призвести до розірвання договору та настання відповідальності. Тому права та обов'язки, умови перебігу вагітності, потрібний стан здоров'я варто законодавчо закріпити та розробити модель договору про сурогатне материнство, в якому будуть зазначені гарантії таких правовідносин між сторонами, щоб уникнути будь-яких порушень.

Дослідивши проблематику відносин сурогатного материнства, ми можемо зробити висновок, що необхідна розробка та удосконалення чинного законодавства, що буде належним чином врегульовувати такі правовідносини. Така законодавча дія забезпечить багатьом подружжям реалізацію свого права мати дитину та сім'ю, а також усуне неправомірні посягання на особисті права.

Література:

1. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2002. № 21–22. ст. 135.
2. Верес І. Я. Проблеми правового регулювання сурогатного материнства. *Адвокат*. 2013. С. 27–31.
3. Басай Н. М. Поняття сурогатного материнства. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2014. С. 58–64.
4. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні: Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 787 від 09.09.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13#Text>